

Javaslat a
„Baghy-Szinyei Merse-kúria”
települési értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Tálas-Molnár Erika

Tálas Molnár Erika (aláírás)

Cserkeszölő, 2022.02.21.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: **Tálas- Molnár Erika**

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: **Tálas- Molnár Erika**

Levelezési cím: **5465 Cserkeszölő Csokonai utca 2/c**

Telefonszám: **+36704249412**

E-mail cím: **molnarerika85@gmail.com**

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Baghy-Szinyei Merse- kúria**

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:¹:

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

- igen
- nem**

4. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

5465. Cserkeszölő, Tópart tanya 7.

5. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- települési**
- tájegységi
- ágazati

amely értéktár neve: **Cserkeszölő Települési Értéktár**

6. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

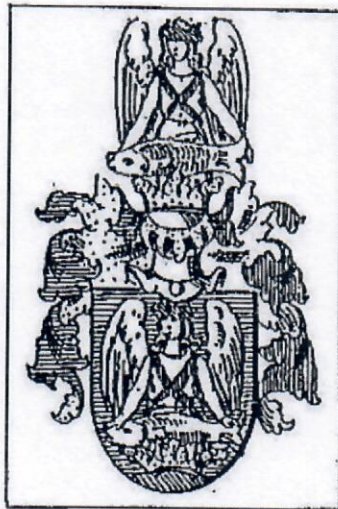
Baghy-Szinyei Merse-kúria

A szécsényi Baghy család 1622-ben kapott címeres nemeslevelet, Baghy Balázs, János és István révén, II. Ferdinánd királytól. A család ekkor Nógrád vármegyében, Szécsényben élt. A nemességet 1622 augusztusában hirdették ki a vármegye közgyűlésén. A família egyes ágai a

¹ Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

XVIII. század elején Bács-, Csongrád- és Heves- Külső-Szolnok vármegyékbe költöztek át. Baghy Imre 1870 körül megvásárolta a mai Cserkeszölő területén fekvő tópartpusztai birtokot Luby József Heves- Külső-Szolnok vármegyei főszolgabírótól, majd a vételt követően egy intézői épületet emeltetett itt. Évtizedek múlva, az akkoriban Kisasszonyszőlőnek is nevezett terület intézői lakásának kibővítésével, majd teljes átépítésével alakult ki a későbbi kastély.

Bagi Imre halála után Tópart pusztát fia, ifj. Baghy Imre örökölte, aki 1739 katasztrális holdnyi területtel rendelkezett a környéken. (*Kataszteri vagy katasztrális hold (jele kh) a hold területi mértékegység legfontosabb alegysége, hagyományosan az ekével egy nap alatt felszántható területet jelenti. 1 [kh] = 5754,6416 [m²]*) Övék volt a Cibakháza melletti Sárszeg északi részének fele és valószínűleg ekkor már a pusztakengyeli földek is a család birtokában voltak. 1899-ben I. Ferenc József Baghy Imrének, régi nemessége épségben tartása mellett, a Szécsényi előnevet adományozta. Ekkorra már a család székhelye átkerült Jász-Nagykun-Szolnok vármegyébe, pontosabban a mai Erzsébeti erdő területére (Kengyel- Bagimajor), melyet abban az időben *Baghy nagy majornak* hívtak. Szécsényi Baghy Imrének és feleségének öt gyermeke született: **Béla**, Gyula, Lujza, Erzsébet és Irma.

(*Szinyei címer*)

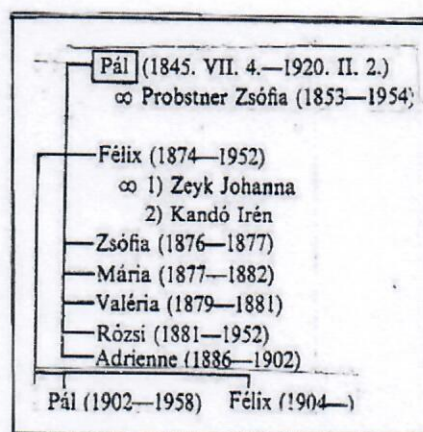
Szécsényi Baghy Béla 1871. április 2-án született, még Pusztakaszaperen. Jogot hallgatott Bécsben és Budapesten, ahol 1893-ban doktorált. Katonai szolgálatát követően kezdett a gazdálkodással foglalkozni, de emellett aktívan részt vett a közéletben is. 1895-ben Csongrád vármegye tiszteletbeli főszolgabírója lett, 1901–1905-ig a Szabadelvű Párt és Kunszentmárton országgyűlési képviselője. A XX. század első éveiben többször publikált a Vadász- és Versenylapban. Elnöke volt több vármegyei sportklubnak, és hathatósan működött közre az Országos Agarász Szövetség létrehozásában is, amely Szolnokon alakult. Baghy 1899. október

1-jén kötött házasságot **Egerfarmosi és Sztregovai Kandó Irénnel**, a neves gépészmérnök-feltaláló, Kandó Kálmán testvérhúgával. Az asszonyról tudnunk kell, hogy lány korában Liszt Ferenc tanítványától – Thomán Istvántól – tanult zongorázni, és tanára halála után megvásárolta a Liszt-hagyatékot, illetve egyéb gyűjteményekből is számos Liszt-ereklyét sikerült megszereznie. A németországi Liszt-kegyhelyek végiglátogatása után sokat tett a hazai Liszt-kultusz fejlesztéséért is. Anyagilag támogatta az Országos Liszt Ferenc Társaságot, amelynek egy ideig elnöke is volt, igen jelentős Liszt-gyűjteményét később a budapesti Liszt Múzeumra, illetve a Társaságra hagyományozta.

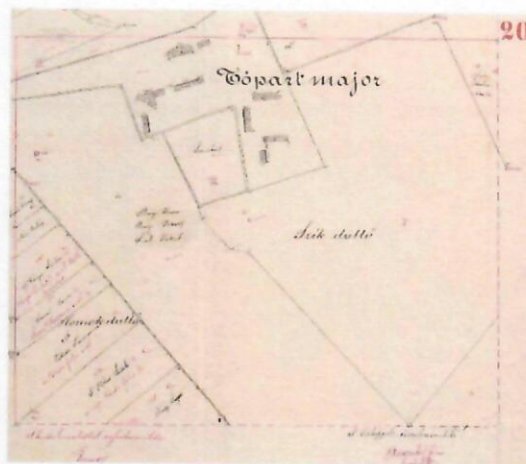
Apja halála után **Baghy Béla** örökölte az Erzsébet-majori és Cserkeszölő-tóparti birtokokat, ahol nagyszabású építkezésekbe, fejlesztésekbe kezdett. Ebben az időben, a mai parkerdő területén már állt a – fenti képen is látható – századfordulón épült kastély. Viszont több gazdasági épület és egy iskola építése ezután kezdődött. Az iskola működését 1918-ban kezdte meg, amit az építető már nem élhetett meg, hiszen az év elején elhunyt. Sokáig folyt tanítás ebben az épületben, utolsó tanára – 1968-ig – Mohácsy Albert volt. Érdekesség, hogy 1948-ban, a „dolgozók az iskolákért” mozgalom keretében, a martfői Cikta cipőgyár dolgozói a Baghy- és Erzsébet-majori iskolák teljes felújítását, és berendezési munkálatait elvégezték. Az átadás szeptember ötödikén volt.

Baghy Béla 1918-as halálát követően Kandó Irén másodszer is házasságot kötött, 1922-ben férjhez ment a sáros-vármegyei ősnemes birtokos családból származó – szintén özvegy – **Szinyei Merse Félixhez**, *Szinyei Merse Pál festőművész fiához*. A jogot végzett Félix Sáros vármegye aljegyzőjeként működött, majd 1906-tól, két cikluson keresztül, a kisszebeni választókerület országgyűlési képviselője volt. Egy ideig a parlament jegyzői posztját is betöltötte. (Első felesége Zeykfalvi Zeyk Janka volt, házasságukból két fiú született, Pál és Félix.)

Baghy Béla gyermekei, Monyorói báró Urbán Gáspárné Baghy Ilona és Baghy Imre, anyjuk javára lemondtak tóparti örökségük hasznélvezetéről, amelynek fejében teljesen övék lett az Erzsébet-majori kastély és több Baghy birtok.

A Kisasszonyszőlőnek is nevezett Tópart elhanyagolt kis intézői lakának tágas kúriává történő átalakítását még Baghy Béla kezdte, de az átadás csak 1922-ben történt. Szinyei Merse Félix és neje, részben a pusztakengyeli Baghy kastélyból, részben a Sáros vármegyei jernyei Szinyei Merse kastélyból áthozatott antik bútorokkal és festményekkel rendezték be. Az évek során valóságos kis Liszt emlékhely is kialakult a házban.

Szinyei Merse Félix messze földön híres, virágzó mintagazdaságot alakított ki a korábban veszteséges, gyenge talajú tóparti birtokból. Pincészetének keresett termékei voltak a „legfinomabb csemege ürmös (vermouth)” és a „legfinomabb special sec (coctail lelke)”.

A kúria melletti tavat halastóvá alakíttatta, valamint nagy libatenyészetet és méhészetet létesített. A modern, automatizált tyúkfarm a legjobb fővárosi éttermeket látta el tojással, a fiatal kakasokért az állam adott jó pénzt. A bővizű artézi kút vizéből bolgár rendszerrel öntözték az újonnan telepített gyümölcsöst és a zöldséges kertet. A birtok spárgájának legfőbb vevője a Gundel étterem volt. A modernizálást a – Szinyei Merse sógora – Kandó Kálmán által tervezett erőművi berendezés is segítette, amely egy nagy búrában fogta fel a metángázt az artézi kút vizéből. A gázmotor által hajtott dinamó látta el árammal a házat, a kerti szökőkutat és a majort, a mezőgazdasági gépeket is beleértve. A konyhában a felfogott gázzal főztek, a vízvezeték pedig nem csak a fürdőszobát, hanem a kerti úszómedencét is táplálta. A házaspár a tóparti kúriát leginkább nyaranta használta, telente Budapesten élt.

Az államosítás idején 1962-ben megalakul a Magyar - Román Barátság TSZ 739 taggal. A TSZ birtokába került az épületegyüttes. A TSZ Központja a birtok kúriája lett, ennek volt köszönhető, hogy a felújításra kerülő épület egyáltalán a mai napig fennmaradt. A felújítás során az épület homlokzatának díszítéseit leverték, de a belső és külső nyílászárók megmaradtak, illetve a belső stukkó díszítések közül is fenn maradt néhány. Az ablakok felett egykor egyenes szemöldök párkányok húzódtak. A főhomlokzat középső részén üvegezett, mellvédes tornác állt, amelyet később beépítettek. A hátsó homlokzaton egykor összetett ablakok nyíltak. A homlokzat középső részén rizalit lépett ki a fal síkjából. A tetőzet eredeti volutás díszítésű, csúcspdíszes bádogablakaiból három megmaradt.

1970-es években a kastély mellé bővítmény építettek, ami jelentős változás a kastély építés történetében. A déli homlokzathoz földszint + egy emeletes lapos tetős négyzetes épületrészt került. Majd a rendszerváltást követő években az önkormányzat lett az új tulajdonos.

1990-es években a Cserkeszőlői TSZ megszűnt. A kastély hasznosítása ezek után csak alkalmankénti, motoros találkozók, szabadtéri rendezvényeknek adott helyszínt.

A 2019-ben TOP-1.2.1-15-JN1 – Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés Terüleetspecifikus mellékletében nevesített "Nagykunság-Tisza-tavi térség és a Mezőtúr térsége-Tiszazug számára elkülönített indikatív keretösszeg"-re nyújtott be támogatási kérelmet az önkormányzat. A projekt elsődleges alappillére az innovatív borászati élmény-látogatóközpont létrehozásához, a kúria helyreállítása, látogatóközponttá történő alakítása. A projekt kapcsán alkalmazni kívánt helyreállítási terv feladata a kúria épület teljes értékű felújítása a műemléki elvek figyelembevételével. Ez vonatkozik külső megjelenési formájára, valamint a belső kialakítására, teljes értékű kiképzésére.

A munkálatok során a tetőszerkezet felújítása, a nyílászárók kibontása, a belső terek hő, illetőleg talajnedvesség elleni szigetelése és aljzatbetonozása került elvégzésre. A feltárást követően teljesen új tetőt kapott az épület és kicserélték a földem statikailag nem megfelelő részeit is. A belső munkálatok során visszaállításra kerültek az épület eredeti helyiségei, illetőleg nyílászárói.

Kialakításra kerül egy látványkonyha, valamint rendezvények és kiállítások rendezésére alkalmas terek kialakítására is lehetőség nyílt. Az épület megközelíthetőségének javítását és környezetének rendezését is tervezik 2022ben. A látogatóközpontban több, egymásra épülő programelemet is állandó jelleggel elérhetővé kívánnak tenni. Az első és legfontosabb ilyen állandó kínálati elem az innovációt magában hordozó, helyi értékekre építő borkocsonya-látványkonyha. A borkocsonya látványkonyha a kastély épületében kap majd helyet, itt készül maga a bor- és mustkocsonya. A bor- és mustkocsonya alapanyagául szolgáló bort, mustot és gyümölcsöket helyi borászok, pincészetek és termelők biztosítják. A termékek kínálata két fő részből áll össze, az első részbe tartoznak a saját hagyományos alapanyagokból és receptúra szerinti helyben fogyasztható és megvásárolható termékek, a második körbe pedig a látogatók által „mixerkedett” termékek. A látogatóközpont 6 pontján kerül kihelyezésre 6db borkocsonya mixer oszlop. Ezek magyar, angol és német nyelven biztosítanak lehetőséget a látogatók

számára az interaktív „mixerkedésre”, mely során a látogató a terminál által használt szoftver segítségével kiválaszthatja a rendelkezésére álló bor vagy must alapanyagok felhasználásával, ízlés szerinti ízesítéssel és gyümölcs hozzávalókkal a számára szimpatikus, fogyasztani kívánt finomságot. A vendégek a termékeket helyben is fogyaszthatják, vagy csomagolást követően meg is vásárolhatják. A látványkonyha termékeit árusító büfé ajándéktárgyakat (egyedi hűtő mágnes, toll, képeslap) is árusít.

7. Indokolás az értéktárba történő felvétel mellett:

Alapvető fontosságú a községünk múltjával kapcsolatban. Az épített értékeink, helytörténetünk egyik meghatározó jelentőségű épülete.

Vannak még számos, kiaknázatlan lehetőséget adó területei, adottságai.

8. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

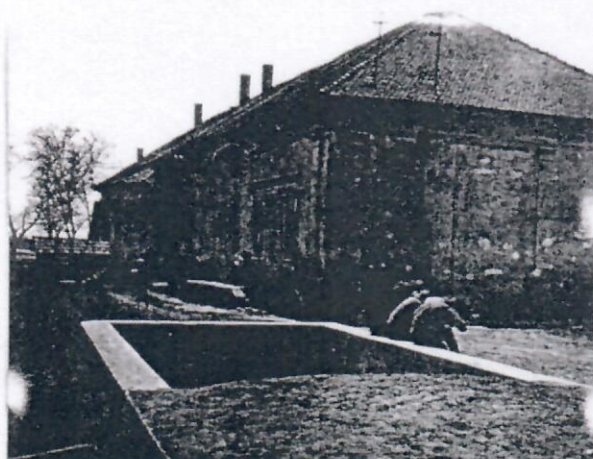
- <https://www.facebook.com/610063782761386/posts/753420361759060/>
- Kun Mária: Hogyan emlékeznek Szinyei Merse Pálra Cserkeszőlön? Cserkeszölő, 1969
- Szolnok megye műemlékei. Szolnok, 1988.
- Virág Zsolt: Magyar kastélylexikon, 6-7. Budapest, 2005
- <https://kengyelinfo.blogspot.com/2010/11/baghy-iii.html>
- <http://cserkekastely.hu/>

9. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

<http://www.cserkeszolokastely.hu/pince-es-borhaz/>

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *m)* pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek.
3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is - vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat.